אלא אדם אדם אחדם קשיא. דבשלמא מטה אמטה איכא לתרוצה כדקאמרת דהא דתני ויזקוף את המטה בדופן רביעית קאמר דהא קתני שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין אלמא לאו לאכשורי סוכה אתי אלא אדם הא קתני כדי שיאכל וישתה וישן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אוקמיה התם דג׳ דברים הללו הן מלות סוכה אלמא דופן שלישי הויא חסירה דאי דופן רביעית לא הוה מיפסלא בה כדאמרי׳ ואע״ג דעביד אהל שרי: **לדעת.** שהעומד שם יודע שלשם מחילה העמידוהו שם אסור: **שלא לדעת.** מותר דמשום עשיית אהל ליכא למימר דאין דרך בנין בכך אבל כלי דרך בנין בכך הוא הלכך דופן שלישית אסור: **שלא לדעת הוה.** לא ידעו האנשים על מה קבלוס שם: **רב חסדא מיהא.** שעשה המחילה ונקבע שם בא׳ מהן הא ידע: **שלא מן המנין הוה.** בעושי המחילה: **דאעילו מיא.** מרשות הרבים לרה״י והוקבעו לשם לדעת שהודיעוס שלכך הם נקבצין: **זיקי.** גודות ושל רבא הוו: **ריספקא.** לחוב העיר רה״ר: **בהדי דאתי רבא מפירקיה.** והיה גדול דשומעי הדרשה באין אחריו נטלן שמש והביאן בתוך מחילות הבאין: **אספסתא.** שחת של תבואה: **מתני׳ מי שיצא ברשות.** כגון לעדות החדש או להגיל מן הגיים ומן הנהר או חכמה הבאה לילד: **כבר נעשה מעשה.** ואיך צריך לילך: **יש לו אלפים אמה לכל רוח.** ממקום שנאמר לו: **לאילו לא יצא.** מפרש בגמ׳: **חוזרין למקומן.** מפרש בגמ׳ [ב]: **גמ׳ מאי לאילו לא יצא.** הא ודאי לא יצא דהא עדיין בתוך התחום הוא: ה״ג **אמר רבה הכי קאמר ואם היה בתוך התחום שלו לאילו לא יצא מביתו דמי.** כלומר מאי כאילו לא יצא מביתו קאי והכי קאמר אם היה עדיין בתוך תחום ביתו חוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו לכך יש לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו אלפים אמה לכל רוח: **פשיטא.** דכיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו הוא בביתו דמי: **מהו דתימא כיון דעקר.** לגאת ברשות ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא נמי אע״ג דקאי בתחומו לימדוד ליה מהתם ואי בעי למיפק ליפוק קמ״ל: **רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו לאילו לא יצא מתחומו דמי.** כלומר מתני׳ בשכבר יצא מתחומו עסקינן וכאילו לא יצא [ג] תחומין קאי כדהוה ס״ד מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום ה״ק אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: **רב שימי סבר הבלעה מילתא היא.** וכיון דמיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה הוו להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתני׳ בשכבר יצא חוץ לתחום דאם יצא פסיל שביתת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא.): ואי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל. ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה ובתרוייהו גרסי׳ אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו אלא בדרבה גרסינן כאילו לא יצא מביתו ובדרב שימי גרסינן כאילו לא יצא מתחומו והא פליגי דלרבה לא משויא להו הבלעה כחד תחומא שיהיו לו כל היום כולו מ׳ אלף אמה אלא כי ממטו ליה תחומין הנתנין לו עד תוך תחומו הוי כאילו לא יצא מביתו כלל ולא קנה שביתה במקום אחר ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה ורב שימי סבר כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרי׳ ולא הפסיד תחומו הראשון ויש לו קרוב לא׳ אלף כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים ומערב אלפים ומשם ולביתו אלפים ומביתו ולהלן אלפים דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא ורבה סבר לאו מילתא היא לשווינהו תחומא חד הלכך על כרחך לא מיתוקם כאילו לא יצא אתחוס גרידא ולומר תחומו לא הפסיד אבל יוצא משבינן ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר והרי הוא כבתחילה: **ומה אילו שבת במערב שהוכה ד׳ אלפים ועל גבה פחות מד׳ אלפים לא נמלא כו׳.** כלומר אי אתה מודה שמהלך את גבה וחולה לה אלפים לכל צד. סתם מערה ב׳ פתחים יש לה בב׳ קצותיה פתח למזרח ופתח למערב מפתח המזרח נותן לו חולה לה לצד מזרח אלפים ולצד גבה אלפים וכן מפתח המערב נותן חולה לה לצד המערב אלפים ולצד גבה אלפים וכיון דגבה פחות מד׳ אלפים כיון [ד] שכותליה משופעין לצד גבה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה נמצא אלפים שיש לו על גבה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גבה כשיוצא מפתח המערב ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה שיכול להלך כל גבה וחולה לה אלפים אמה לכל צד משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד ואילו הוה גבה ד׳ אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח אינו יכול להלך לצד גבה אלא אלפים ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות היה צריך לחזור על הערבה ולכנס במערה ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי אלמא [ה] מילתא היא וקשיא לתרוייהו לישני: **ולא שני לך כו׳.** הכא נמי ב׳ תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה וכיון דמיבלעי לעיל הוו חד תחומא אבל גבי מתני׳ לא שבת בחוץ מחילות שביתה השניה הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא תו לית ליה שביתה קמייתא והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים ואפי׳ נכנסו לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום. ולישנא אחרינא הכי מתרץ כיון דלא שבת בחוץ מחילות שניה לא יהבינן ליה ב׳ שביתות אלא או האי אית ליה או האי אית ליה אם מובלעות אית ליה שביתת ביתו ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא ולינכס בתחומו ואם אינן מובלעות קנה מקומו והפסיד ביתו ולשון הראשון נראה הגון: והא

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. הא דלא חשיב ליה בפ״ק דבילה (דף יא:) גבי הנך ג׳ דהתירו סופן משום תחילתן דזה אינו חידוש וכל הנהו צריכי כדאמרינן התם: **ומר** סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא. פ״ה ולית ליה לרבה הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מא:) אי פקח הוא עייל לתחומי׳ וכיון דעל על [א] ולר״י נראה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד׳ אמותיו כיון שצריך ליתן לו ד׳ אמות חדשות יכול לחזור ולקנות תחומו הראשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הומר ליעקר [ב] מתחום שקבע [ג] כדפי׳ לעיל דאי לאו הכי מיקשי לה מתני׳ לנהרדעי דאמרי [ד] אפי׳ אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע״י הרבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על:

ומדרבי

אלא אדם אאדם קשיא אדם אאדם נמי לא קשיא [א]כאן לדעת כאן שלא מדעת והא דרבי נחמיה בריה דרבי חנילאי לדעת הוה שלא מדעת הוה רב חסדא מיהא לדעת הוה רב חסדא שלא מן המנין הוה: הנהו בני גננא [ב]דאעילו מיא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה לשבתא אחריתי בעי עיילינהו ואסר להו [ג]דהוה ליה כלדעת ואסור לוי אעילו ליה תיבנא זעירי אספסתא רב שימי בר חייא מיא: **מתני׳** [ד]מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא [ה]כל היוצאים להציל חוזרין למקומן: **גמ׳** מאי אם היה בתוך התחום כאילו לא יצא אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך תחום שלו כאילו לא יצא מתוך ביתו דמי פשיטא מהו דתימא הואיל ועקר עקר קמ״ל

רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר [ה]אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו במאי קמיפלגי מר סבר הבלעת תחומין מילתא היא ומר סבר לאו מילתא היא א״ל אביי לרבה ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא ומה אילו שבת במערה שבתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה אמר ליה ולא שני לך בין היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום להיכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום והיכא דלא שבת לא

והתנן

רוח: **פשיטא.** דכיון דעדיין לא יצא מן התחום כאילו הוא בביתו דמי: **מהו דתימא כיון דעקר.** לגאת ברשות ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח הכא נמי אע״ג דקאי בתחומו לימדוד ליה מהתם ואי בעי למיפק ליפוק קמ״ל: **רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי.** כלומר מתני׳ בשכבר יצא מתחומו עסקינן וכאילו לא יצא [ג] תחומין קאי כדהוה ס״ד מעיקרא ומאי אם היה בתוך התחום ה״ק אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאילו לא יצא מתחומו דמי והולך עד ביתו והרי הוא כבתחילה: **רב שימי סבר הבלעה מילתא היא.** וכיון דמיבלען בתחומיה וממטו ליה לגו תחומיה הוו להו כחד תחומא וכמאן דלא נפק מתחומא הוא ורבה סבר לאו מילתא היא הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתני׳ בשכבר יצא חוץ לתחום דאם יצא פסיל שביתת ביתו וקנה לו ממקום שנאמר לו ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל (דף מא:) ואי פיקח הוא עייל לתחומו וכיון דעל על. ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה ובתרוייהו גרסי׳ אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו אלא בדרבה גרסינן כאילו לא יצא מביתו ובדרב שימי גרסינן כאילו לא יצא מתחומו והא פליגי דלרבה לא משויא להו הבלעה כחד תחומא שיהיו לו כל היום כולו מ׳ אלף אמה אלא כי ממטו ליה תחומין הנתנין לו עד תוך תחומו הוי כאילו לא יצא מביתו כלל ולא קנה שביתה במקום אחר ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה ורב שימי סבר כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרי׳ ולא הפסיד תחומו הראשון ויש לו קרוב לא׳ אלף כגון ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים ומערב אלפים ומשם ולביתו אלפים ומביתו ולהלן אלפים דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא ורבה סבר לאו מילתא היא לשווינהו תחומא חד הלכך על כרחך לא מיתוקם כאילו לא יצא אתחוס גרידא ולומר תחומו לא הפסיד אבל יוצא משבינן ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו אלא כאילו לא יצא לגמרי קאמר והרי הוא כבתחילה: **ומה אילו שבת במערה שהוכה ד׳ אלפים ועל גבה פחות מד׳ אלפים לא נמצא כו׳.** כלומר אי אתה מודה שמהלך את גבה וחולה לה אלפים לכל צד. סתם מערה ב׳ פתחים יש לה בב׳ קצותיה פתח למזרח ופתח למערב מפתח המזרח נותן לו חולה לה לצד מזרח אלפים ולצד גבה אלפים וכן מפתח המערב נותן חולה לה לצד המערב אלפים ולצד גבה אלפים וכיון דגבה פחות מד׳ אלפים כיון [ד] שכותליה משופעין לצד גבה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה נמצא אלפים שיש לו על גבה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גבה כשיוצא מפתח המערב ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה שיכול להלך כל גבה וחולה לה אלפים אמה לכל צד משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד ואילו הוה גבה ד׳ אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח אינו יכול להלך לצד גבה אלא אלפים ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות היה צריך לחזור על הערבה ולכנס במערה ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי אלמא [ה] מילתא היא וקשיא לתרוייהו לישני: **ולא שני לך כו׳.** הכא נמי ב׳ תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה וכיון דמיבלעי לעיל הוו חד תחומא אבל גבי מתני׳ לא שבת בחוץ מחילות שביתה השניה הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא תו לית ליה שביתה קמייתא והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים ואפי׳ נכנסו לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום. ולישנא אחרינא הכי מתרץ כיון דלא שבת בחוץ מחילות שניה לא יהבינן ליה ב׳ שביתות אלא או האי אית ליה או האי אית ליה אם מובלעות אית ליה שביתת ביתו ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא ולינכס בתחומו ואם אינן מובלעות קנה מקומו והפסיד ביתו ולשון הראשון נראה הגון: והא

עין משפט נר מצוה

כב א מיי׳ פ״ד מהל׳ סוכה הל׳ טז ופט״ז מהל׳ שבת הל׳ כג טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ה וסי׳ תה ס״ד וסי׳ תכל סעיף יב:

כג ב מיי׳ פט״ז מהל׳ שבת הל׳ כג טוש״ע א״ח סי׳ שסב סעיף ז:

כד ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ה:

כה ד ה מיי׳ פכ״ז מהל׳ שבת הל׳ יח סמג לאוין סו טוש״ע א״ח סי׳ תז סעיף ב:

רבינו חננאל

אדם אאדם נמי לא קשיא, הא דתניא עושין שלא לדעת. כלומר שלא יתכוין בתחלה לעשות מחיצה. והא דתניא לא יעשה לדעת. ואקשינן איני והא רב חסדא לדעת הוה, וא״ל רב נחמן זיל עביד. ופרקינן רב חסדא שלא מן המיניין הוה, כלומר לא נימנה רב חסדא עם אותם דמלו להו למחיצה דהנהו כולם שלא לדעת הוו. **הנהו בני גננא.** פי׳ בני החופה, דעייל אסא מחוץ לתחום, גגדינהו מר שמואל אמר להו אימור דאמור רבנן שלא לדעת, לדעת מי אמור. הנהו (דייקינ׳) [זיקי] דחמרא **דהוו שדן בדסקרתא דמחוזא [בהדי] דאתא רבא מפירקא עיילינהו, בשבת אחריתי נמי הוו בעו לעיולי, אמר להו אם כן הוו להו לדעת ואסיר. לוי עיילו ליה** תיבנא. זעירי אספסתא רב אשי מיא. והני כולהו שלא לדעת. **מתני׳ מי שיצא ברשות כו׳, ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא.** מאי קאמר, אמר רבה הכי קאמר אם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו, מהו דתימא כיון דעקר רגליו לצאת חוץ לתחום אע״פ דלא יצא כמ(ינ) דיצא דמי ונאסר בתחומו, קמ״ל. רב שימי אמר הכי קתני אם אותו המקום שהלך בו תחומו מובלע בתוך התחום שלו, כלומר הוא פחות מאלפים אמה. כיון שנתנו לו חכמים אלפים אמה לכל רוח מהלך באותן אלפים אמה שהן כנגד תחומו ועייל בתחומו, וכיון שנכנס חזר לרשות שהיתה לו מקודם שיצא. קסבר רב שימי הבלעת תחומין מילתא היא. ורבה סבר הבלעת תחומין לאו מלתא היא. א״ל **נאביי ל[רבה** ואת לא תסברא דהבלעת תחומין מילתא היא, ומה אילו שבת במערה שיש בה ד׳ אלפים אמה ועל גגה פחות מד׳ אלפים אמה לא נמצא מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ודחי שני הכא דהא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. ואקשינן, והיכא דלא שבת באויר מבעוד יום לא.

מסורת הש״ס

א) [נמשנה שבמשניות איתא שכל וש״ס בפירוש הרב מברטנורה וכן בפירוש הרמב״ם וכ״א ברב אלפס], ב) [לקמן מה.], ג) גי׳ רש״ל כגון, ד) בס״ל נוסף: הבלעה, ה) מתחוס שקנה כדפי׳ לע״ל, ו) [לקמן נב:],

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה רב שימי וכו׳ וכאלו לא יצא דקתני אתחומיה קאי:

מוסף תוספות

א. דהא רבה לא שרי לשוב לביתו כל זמן שיצא מתחומו, אע״פ שתחום שני מובלע בתחום ראשון. מי׳ הר״ן. ב. כיון דלא נכנס לתחומו של העיר אלא מכח האלפים שנתנו לו חכמים, א״כ עדיין הוא עומד באותו דין, ולא ניתן לו דין חדש להיות כבני העיר. תוס׳ ר״פ. כיון דהבלעת תחומין לאו מילתא היא. מי׳ הר״ן.

והא תנן רבי אליעזר אומר. מי שיצא חוץ לתחום ב' אמות יכנס אבל ג' לא יכנס מאי האי שיעורא דנקט לאו ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתני' [1] גבי ד' אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא באמצען שיש לו לכל לידיו ב' אמות ולפיכך זה שיצא ב' אמות חוץ לתחום כיון דב' אמותיו דבוקות לו בתחומו סבירא ליה לרבי אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו ומותר ליכנס אלמא מילתא היא. לישנא קמא [2] הוא תיובתיה אבל לישנא בתרא לא נהירא לי דהא לא קאסרי ליה למהדר ומאן דגרים לה מפרש דכיון דהא לא הוו מובלעות אלא דבוקות ואפילו הכי שרי שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא והיכא דמיבלען חד תחומא הוי: **ומדרבי אליעזר אוכמא ליה למר.** הא פליגי רבנן עליה במתני': **לדבר מצוה מודו ליה.** ומתני' דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא: **ואפילו עובדא.** יותר מארבע אלפים בתמיה והאמרת ריש הכא דלא מיבלען אלפים אית ליה ותו לא: **אמר רב יהודה אמר רב.** לא תימא אפי' עובדא דלא שרי אלא אלפים והא אתא לאשמעינן דחוזרין בכלי זיינן ולא אמרינן כיון דעשה מעשה ישליכו כלי זיינן מעליהן ולא יחללו שבת בחזרתן וטעמא מפרש לקמן: **דילמא נהליל שאני.** ומי שיצא ברשות דמתניתין איכא לאוקמי בעדות החדש ובחכמה הבאה לילך אבל הכא להליל מאויבים יש לחוש שמא אויבים ירדפו [3] אחריו הלכך אפי' עובדא נמי יכנסו לעיר: **לא היו זזין משם.** ביוצאין חוץ לתחום להעיד על החדש מיירי במסכת ר"ה (דף כג:). לא היו זזין דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: **והכא נהליל מן הגיים כו'.** וקאמר אלפים ותו לא ומתני' קתני כל היוצאין להליל חוזרין למקומן ואפי' עובדא: **מניחים כלי זיינן.** בחזירתן בבית החיצון שמוצאין חוץ לחומה: **הכירו בהן אויבים.** שיצאו חוץ לעיר ורדפו אחריהן: **נכנסו.** היוצאין ליטול כלי זיינן והבית לר ודחקו זה את זה: **נצחו ישראל.** אלפים ותו לא: **נצחו אומות העולם.** חוזרין למקומן אפי' עובדא: **אין יוצאין עליהן.** כדמפרש לקמן כשבאו נכרים על עסקי ממון: **נספר.** עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות יוצאין עליהם שמא ילכדום ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם: **תרגומא.** אי זו היא עיר בגבול דהוא סמוכה לספר: **נהרדעא.** שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד ולעיירות שיושבין בהן בני גולה מצד שני: **והם לא באו כו'.** ואף על פי כן מסר דוד עצמו להליל: **אי שרי אי אסור.** ושבת היתה: **הרי שמואל וביה דינו קיים.** ומידי דאיסור והיתר לא משייל בחורים ותומים [4]: **והושעת.** אלמא מבשרי ליה דגלח: **מתני' מי שישב בדרך.** לנוח שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר וחשבה לו שם וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה: **לא יכנס.** לעיר להיות כאנשי העיר אלא ממקום שחשבה לו מודד אלפים פסיעות ביוניות ועד מקום שכלו יכנס: **בלא מחכוין.** שלא היה יודע כשחשבה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו: **גמ' בלבו היתה.** כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו: **מתני' אין לו אלא ד' אמות.** טוען ד' אמות ואחר שבירר לו לבד זה אין יכול לחזור **שביתה: והוא באמצען.** של ד' אמות כלומר ב' אמות יש לו לכל לידיו: **לאיזה רוח שירצה.** יטול ד' אמות ואחר שבירר לו לבד זה אין יכול לחזור ולברור לבד אחר: **היו שנים.** עומדין זה לרוח מזה ו' אמות דמיבלען ב' אמות של כל אחד בתוך של חברו: **מניחין ואוכלין.** בתוך אותן ב' אמות: **ובלבד**

[1] והתנן ר"א אומר שתים יכנס ג' לא יכנס מאי לאו רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצען וארבע אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען דמו וקאמר יכנס אלמא הבלעת תחומין מילתא היא א"ל רבה בר בר [2] חנה לאביי ומדר"א קמותבת ליה למר אמר ליה אין דשמיע לי מיניה דמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו ליה: וכל היוצאין להציל חוזרין למקומן: ואפי' טובא והא אמרת רישא אלפים אמה ותו לא אמר רב יהודה אמר רב שחוזרין בכלי זיין למקומן ומאי קושיא דילמא להציל שאני אלא אי קשיא הא קשיא דתנן [3] בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו התקין ר"ג הזקן אישיש להן אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אמרו אלא אפי' חכמה הבאה לילד [4] והבא להציל מן הגיים ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להן אלפים אמה לכל רוח ותו לא והא אמרת כל היוצאין להציל חוזרין למקומן אפילו טובא [5] אמר רב [יהודה אמר רב] שחוזרין בכלי זיין למקומן כדתניא [6] בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו אויבים אחריהן דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיינן רב נחמן בר יצחק אמר ל"ק כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן [7] שנצחו אומות העולם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב [8] נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיינן ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' [9] במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת [10] אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל בעיר הסמוכה לספר דמיא ותרגומא נהרדעא דרש רבי דוסתאי דמן בירי מאי דכתיב [1] ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שוסים את הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם לא באו אלא על עסקי תבן וקש דכתיב והמה שוסים את הגרנות וכתיב [2] וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית [3] בפלשתים והושעת את קעילה מאי קמבעיא ליה אילימא אי שרי אי אסור הרי בית דינו של שמואל הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמי דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ: **מתני'** [4] מי שישב בדרך ועמד וראה הרי (זה) הוא סמוך לעיר [הואיל] ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [5] יכנס א"ר יהודה מעשה היה ונכנס רבי טרפון בלא מתכוין: **גמ'** תניא א"ר יהודה מעשה ברבי טרפון שהיה מהלך בדרך וחשכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבית המדרש ודרש כל היום כולו (אמרו [6] לו) [7] משם ראייה שמא בלבו היתה או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה: **מתני'** [8] מי שישן בדרך ולא ידע [9] שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות ר"א אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו [10] היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה מביאין ואוכלין באמצע

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה למר. משמע דרבה אמר אלא דאמר כרבנן וזה קשה לנשון שני דרש"י דרבה אית ליה הבלעת תחומין מילתא היא לענין ליכנס ולרבנן לית להן הבלעה כלל:

אי מצלח אי לא מצלח. ומ"ת מ"כ היכי דריש ר' דוסתאי דמתלגין עליו השבת דלמא חול היה אי משום דמספקא ליה דכתיב וישאל דוד הא מסקינן אי מצלח אי לא מצלח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקאמר נלחמים בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד נפשיה עליה אע"פ שלא באו אלא על עסקי תבן וקש [11] שמע מינה דמתלגין עליה נמי את השבת: להודיענו

[1] דכדי רבינו אלו כמו שהם לפנינו הם משולבי הגנה וגלאה דל"ל מי שיצא ברשות ואמרו לו כו' ופי' ברשות ר"ל כל"ל.

כו א מיי' פכ"ז מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סו טוש"ע מ"מ סי' תז סעיף ז:

כז ב ג ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ג וסי' שכט סעיף ט:

כח ה ו מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה סו טוש"ע מ"מ סי' שכט סעיף ו ז [וכרב אלפס שבת פ"מ מ.]:

כט ז מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ט סמג עשין דרבנן ג טוש"ע מ"מ סי' ת:

ל ח מיי' שם הלכה ד טור ש"ע מ"מ סי' תפ:

לא ט מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יח סמג לאוין סה טוש"ע מ"מ סי' שמט ס"ד:

רבינו חננאל (המשך)

פי' ברשות ב"ד. מתני' כל היוצאין להציל חוזרין למקומן. אוקימנא חוזרין בכלי זיינם למקומן. רב נחמן בר יצחק אמר בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם אלפים אמה ותו לא. ובזמן שיד גוים תקיפה על ישראל אפילו טובא. אמר רב יהודה אמר רב גוים שצרו על עיירות של ישראל מחללין עליהן את השבת, ויוצאין עליהן בכלי זיין. תניא נמי הכי כו'. במה דברים אמורים שבאו על עיסקי נפשות אבל באו על עיסקי ממון אין יוצאין עליהן בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, פי' על שפת הים, אפילו לא באו אלא על עיסקי תבן מחללין עליהן השבת ויוצאין בכלי זיין. אמר רב נחמן בבל כעיר הסמוכה לספר דמיא, תרגימא נהרדעא. קעילה עיר הסמוכה לספר היתה, והן לא באו אלא על עיסקי תבן וקש. וישאל דוד בה' האלך וגו'. ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה. מאי קמבעיא ליה כו'. מתני' מי שישן בדרך ועמד והרי הוא קרוב לעיר כו', פי' כיון שהיה בדעתו מתחילה לילך בזו העיר אע"פ שעכשיו לא הזכיר כלום, אמר רבי יהודה דינו כדין [מי] שיצא לילך בעיר שמערבין בו שמותר לו לילך עד אותה העיר, אם היה בתוך קעילה. מאי קמבעיא ליה כאילו עירב ברגליו. וכך נכנס ר' טרפון בלא מתכוין שני תחומי שבת כאילו עירב ברגליו. תניא אמר ר' יהוד' מעשה בר' טרפון שחשכה לו לילי שבת ולן חוץ לעיר כו'. אמר לו ר' יעקב שמא ר' טרפון בלבו היה ליכנס, או שמא ההוא בית המדרש מובלע בתחומו היה. מתני' מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשכה וכו'.

מוסף רש"י

ומן הנהר. שהוא גדל פתאום ושופך את כני העיר ואת הילדים (ר"ה כג:). **ובבל כו' ותרגומא נהרדעא.** בבל שם המדינה ועיר אחת שבה נקראת נהרדעא ואותה העיר סמוכה לספר (ב"ק פג.). **משם ראייה.** בתמיה (סוכה כח.) **שאם בירר לו.** שיש לכאן ושיש לכאן, וכן אם בורר מרגענתן לרוח אחת (לקמן מח.).

מוסף תוספות

א. משום דסמוכה על הספר היתה, ומינה דכל שהיא סמוכה על הספר עסקי ממון כעסקי נפשות. רשב"ם.

רבינו חננאל

והתנן ר' אלעזר אומר שתים יכנס, והנה זה עכשיו יצא חוץ לתחום ולאו מבעוד יום שבת [באויר] מחיצות. מאי לאו ר' אלעזר לטעמיה דאמר מי שישן ולא ידע עד שחשיכה יש לו ד' אמות והוא באמצען, והני ד' אמות דיהבו ליה רבנן כמאן דמיבלען בתחומיה דמי, לפיכך יצאו שתים יכנס. א"ל ומדר' אלעזר מותבת ליה לרבה. א"ל דשמיעא ליה מיניה דמר, דרבה דאמר עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אלעזר דאמרי מי שיצא חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס אלא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מודו ליה, ומתני בדבר מצוה היא, דקתני מי שיצא (חוץ לתחום אפי' [אמה] אחת לא יכנס, לא לדבר הרשות)[1]. ברשות.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

להודיעך כחן דרבנן. ואם תאמר וליפלגו בכלים להודיעך כמו דר׳ יוחנן בן נורי אע״ג דליכא למימר בהן הואיל וניעור קני שביתה וכמ דהתירא עדיף [א] וי״ל הא דקנו להו שביתה לאו קולא היא אלא חומרא היא דאדרבה לרבנן דלא קנו הוי קולא דהוי כרגלי המומלאן ויכול להוליכן למקום עירובו [ב] והכי מוכח בשמעתא דאין דין אדם וכלים שוין למ״ד אין קונין שביתה ולקמן נמי קרי ליה חומרא דקאמר לריכא אי אשמעינן הלכה כרבי יוחנן בן נורי ה״א דין לקולא דין לחומרא פי׳ קולא גבי אדם וחומרא גבי כלים [ג]:

ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם. פי׳ כאותו שזכה בהן ראשון ואם נתנן לאחר הרי הן כרגלי הראשון אבל אין לפרש דלעולם הרי הן כרגלי כל אדם שהן בידו דהא בור עולי בבל אמרינן בסמוך דהוי כרגלי הממלא אלמא כל היכא דלא קנו שביתה הרי הן כרגלי הזוכה ראשון ולקמן [דף מו.] דתניא גבי נהרות המוסכין ומעייות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ובתוספתא דמסכת ביצה [פ״ד] קתני בהדיא הרי הן כרגלי הממלא [ד] משמע דהכל אחד:

ליקנו שביתה באוקיינוס. ואפילו אם אין תחומין למעלה מי׳ [ה] והעבין שותין מאותו שלמעלה שגבוהין מי׳ [ו] כיון שכל המים מחוברין יחד משובין כאילו מונחין בארץ [ז] ולא דמו לספינה ששטה על המים וכיון דקנו שביתה באוקיינוס אע״פ שבאו למעלה מי׳ אין להם אלא ד׳ אמות דהרי הן חוץ לתחום [ח] ובעובדא דר״ג דפריך [לעיל מג.] ואי אין תחומין למעלה מי׳ כי לא היו בתוך התחום מאי הוי היינו משום שגם בין השמשות בשעת קניית שביתה היו למעלה מי׳ ולא קנו שביתה בשום מקום ולכך כשבאו בתוך י׳ היה להם שביתה והיה להם אלפים אמה לכל רוח [ט]:

לימא דלא כרבי אליעזר. וא״ת ולרבי יהושע נמי דאמר מן הכיפה הוא שותה ליקנו שביתה אם אי יש תחומין למעלה מי׳ ויש לומר אפילו יש תחומין לא שייך קנין שביתה בריקיע.

איבעית אימא הוי ספק דדבריהם. אף ע״ג דהוי דבר שיש לו מתירין ואמר רב אשי בריש ביצה (דף ד׳.) דדבר שיש לו מתירין [י] אפי׳ באלף לא בטיל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילו: כל

ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהן הוא מותר עמהן והן מותרין עמו ושנים החיצונים אסורין זה עם זה [א] אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו [ב] ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתים עם האמצעית היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו: **גמ׳** בעי רבא מאי קסבר ר׳ יוחנן בן נורי מסבר קא סבר [ג] חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דליפלוג בכלים והא דקמיפלגי באדם להודיעך כוחן דרבנן דאע״ג דאיכא למימר הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה קמ״ל דלא או דילמא קסבר ר׳ יוחנן בן נורי בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אמר רב יוסף ת״ש גשמים שירדו מעי״ט יש להן אלפים אמה לכל רוח בי״ט הרי הן כרגלי כל אדם אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה הא מני ר׳ יוחנן היא אלא אי אמרת חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מני לא רבי יוחנן ולא רבנן יתיב אביי וקאמר לה להא שמעתא א״ל רב ספרא לאביי ודילמא [ד] בגשמים הסמוכין לעיר עסקינן ואנשי אותה העיר דעתם עילייהו אמר ליה לא ס״ד [ה] דתנן [ו] בור של יחיד כרגלי יחיד ושל אותה העיר כרגלי אותה העיר [ז] ושל עולי בבל כרגלי הממלא ותניא בור של שבטים יש להן אלפים אמה לכל רוח קשיין אהדדי אלא לאו ש״מ הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן כי אתא לקמיה דרב יוסף א״ל הכי קאמר רב ספרא והכי אהדדי ליה אמר ליה ואמאי לא תימא ליה מגופה אי סלקא דעתך גשמים הסמוכין לעיר עסקינן האי יש להן אלפים אמה לכל רוח הא כרגלי אנשי אותה העיר מיבעיא ליה: אמר מר ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי ליקני שביתה באוקיינוס לימא דלא כרבי אליעזר דאי כר׳ אליעזר [ח] הא אמר כל העולם כולו ממי אוקיינוס הוא שותה אמר ר׳ יצחק הכא בעבים שנתקשרו מערב יום טוב עסקינן ודילמא הנך אזלי והנך אחריני נינהו דאית להו סימנא בגוייהו ואיבעית אימא הוי ספק דדבריהם [ט] וספק דדבריהם להקל וליקני שביתה בעבים תיפשוט מינה [י] דאין תחומין למעלה מי׳ דאי יש תחומין ליקני שביתה בעבים לעולם אימא לך יש תחומין ומיא בעיבא מיבלע בליעי כל

ובלבד. שלא יפשוט זה ידו לתוך שתים החיצונות שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפצו לחפציו כרגליו דתנן (ביצה דף ל״.) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים [ד] דכל ד׳ אמות דכל חד שויהו רבנן לגביה כרשות היחיד ואסור להכניס ולהוציא מחוצה להן לתוכן. ולא דמי להיה מודד ובא וכלתה מדתו בחוץ העיר דתניא לעיל (דף מב:) דמותר לטלטל בכל העיר ע״י זריקה ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו דלקח ע״ג דאסור להלך מותר להוציא דהתם כולה חדא רשותא הוא ואי נמי כלתה מדתו חוץ לעיר מותר לטלטל מחוץ לתחומו לתוך תחומו שתי אמות בזה ושתי אמות בזה דכולה רשות הרבים הוא דאלפים דידיה לא שויהו רשות היחיד לגביה דהא אסור לטלטולי בהו אבל ד׳ אמות דיולא חוץ לתחום ולוותן את עירובו ולקונה שביתה ברגליו שויהו רבנן לגביה כרשות היחיד ואסור להו מדרבנן לטלטל מתוכן לחוץ להן: **והאמלעי מובלע ביניהם.** ב׳ אמותיו בתוך של זה וב׳ אמותיו בתוך של זה: **מותר.** עם כל אחד פוטה לכאן ומשתמש עם זה ופוטה לכאן ומשתמש עם זה: **נשלש חצירות.** זו אצל זו: **פתוחות לרשות הרבים.** דכל אחת רשות לעצמה ואין להן דריסת הרגל זו על זו דאי הוו להו זו לפניס מזו אסרה פנימית אחיצותה דאפי׳ בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש: **גמ׳ חפצי הפקר.** כלים שאין להם בעלים ומשיכה להן במקום אחד אע״ג שלא נתכוין להן אדם להקנותן שביתה: **קונין שביתה.** במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב ולא אחר [ט]: **דליפלגו בכלים.** של הפקר והאי אדם ישן שלא נתכוין לשביתה ככלים של הפקר דמי: **ביום טוב.** אם ירדו בי״ט: **הרי הן כרגלי כל אדם.** שלא היתה להן שביתה בין השמשות ולכל אד שעירב האדם יכול ליטלן: **הא מני.** דקתני מערב י״ט יש להן אלפים ואינן כרגלי כל אדם אלמא חפצי הפקר קונין שביתה: **לא ס״ד.** לאוקמי טעמא משום דעת אנשי העיר אלא טעמא משום דחפצי הפקר קונין שביתה: **דמנן.** נמי בדוכתא אחריתי ומתני׳ קשיין אהדדי ועל כרחך חדא מייניהו תוקמא כרבי יוחנן בן נורי ותיפשוט דחפצי הפקר קונין שביתה: **כרגלי.** אותו יחיד בעל הבור ואם לקח מהם אדם אחר אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן ואם עירב הוא למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בלא מערב אפילו פסיעה אחת: **כרגלי אותה העיר.** אלפים לכל רוח ואם עירב זה למערב או למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בלא מערב אפילו פסיעה אחת: **כרגלי אותה העיר.** אלפים לכל רוח ואם עירב זה למערב או למזרח אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בלא מערב אפילו פסיעה אחת: **כרגלי הממלא.** דכל מילי דהפקירא מאן דמגבה ליה קני ואפילו נתן לאחרים לאחר שמילאן לגורכו הרי הן כרגליו אלמא מידי דהפקירא אין קונין שביתה: **ותניא אידך בור של שבטים.** דהיינו של עולי בבל יש להם אלפים לכל רוח אלמא קנו שביתה דאינון [י] כרגלי כל אדם: **כי אתא.** אביי לקמיה דרב יוסף: **יש להן.** משמע דאינהו גופייהו קנו להו שביתה ולאו משום דעת אנשי העיר דאי משום דעת אנשי העיר הא ליתנא בעי למימר הרי הן כרגלי אותה העיר דהיינו נמי אלפים לכל רוח: **ליקנו שביתה באוקיינוס.** שבאו שם אמש והיום שאבו [ט] העבים והרי יצאו חוץ לתחום ואין להם אלא ארבע אמות: **דילמא הנך.** שראה אמש קשורות אזדו לעצמן: **והני אחריני נינהו.** ונתקשרו היום וקנו אמש שביתה באוקיינוס וליתסרו: **וליפשוט.** מדקתני במים שקנו שביתה אמש בעבים וירדו היום דמותר להוליכן כרגלי כל אדם אלמא אין איסור תחומין למעלה מעשרה: **מינלע בליעי.** וכמאן דליתנהו דמו ולא קנו להו שביתה אמש: כל

בקרקע. שם. ו. דאפילו למ״ד אין תחומין [למעלה מי׳], מי שקנה שביתה בלמטה מעשרה ויצא מתחומו אפילו דרך קפיצה, כשיגיע למטה מעשרה לא יזוז ממקומו, דמ״מ הרי הוא חוץ מתחומו. שם. ז. [ד]כל שאינו ראוי לקנות שביתה בתחלת שבת הוא קונה אחרי כן. ריטב״א.

עין משפט נר מצוה

לב א מיי׳ פ״ה מהל׳ י״ט הלכה יד סמג עשין ח טוש״ע ת״ח סי׳ שנ סעיף יד:

לג ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טז:

רב ניסים גאון

דאי ר׳ אליעזר האמר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה. איתה לדר׳ אלעזר בהדא ברייתא הכתובה בפר׳ א׳ דמסכת תעניות תניא ר׳ אליעזר אומר כל העולם כולו מאוקינוס הוא שותה, שנא׳ ואד יעלה מן הארץ.

רבינו חננאל

בעי רבה טעמא דר׳ יוחנן בן נורי משום דקסבר חפצי הפקר קונין שביתה, ובדין הוא דנפלגו בעלמא בחפצי הפקר והאי דמיפלגי הכא כו׳. או דילמא בעלמא סבר דחפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה שביתה ישן נמי קנה שביתה. ת״ש גשמים שירדו בערב יום טוב יש להם אלפים אמה לכל רוח. ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם. אי אמרת דסבר ר׳ יוחנן בן נורי דחפצי הפקר קונין שביתה, הנה גשמים שירדו (בערב שבת) [מערב יו״ט] שקנו שביתה כו׳ יוחנן בן נורי, אלא אי אמרת ר׳ יוחנן בן נורי נמי סבר חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מתניתא מאן קתני לה. ודחי רב ספרא ואמר ודילמא בגשמים שירדו סמוך לעיר וקנו אותם אנשי העיר כו׳. ודחאה רב יוסף ואמר אי הכי כרגלי (אותה) אנשי [אותה] העיר הוה ליה למימר. ואסיקנא מהא דתנן בור של עולי בבל כרגלי הממלא, ותניא אידך בור של שבטים אלפים אמה לכל רוח קשיין אהדדי. ופרקינן ברייתא לר׳ יוחנן בן נורי דסבר חפצי הפקר קונין שביתה, לפיכך יש להם אלפים אמה לכל רוח. מתניתין דקתני כרגלי הממלא לרבנן. **ביום טוב כרגלי כל אדם.** אקשינן אמאי לר׳ יוחנ׳ בן נורי ליקנו שביתה באוקיינוס, דהא א״ר אלעזר כל העולם כולו מימי אוקיינוס הוא שותה. ופריק רב יצחק בעבים שנתקשרו מערב יום טוב. כלומר כבר נעקרו המים מאוקיינוס ונבלעו בעבים וכו׳.

מסורת הש״ס

(א) לקמן [מו:] עא. לא., ע״ר תוס׳ לקמן מח. ד״ה ופמוחות], ג) [לעיל לח: לקמן מז: לז: ביצה לח: ע״ש ברש״י], ד) ביצה לט., ה) תענית ט:, ו) [שבת לד. וש״נ], ז) [לעיל מג.], ח) ע״ר רש״ל וה״ש], ט) בס״ל: אחר, י) בס״ל: ואינו, כ) בס״ל: שאבוס, ל) [לפניו הגיה׳ כל אדם],

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ליקנו וכו׳ והעבים שותין: (ב) ד״ה מיבעיא וכו׳ דאפי׳ באלף:

גליון הש״ס

גמ׳ בגשמים הסמוכים לעיר. עי׳ לקמן דף מז ע״ב תוס׳ ד״ה ב״ש וכו׳ דהכל אחד. עי׳ לקמן דף לז ע״ב תוס׳ ד״ה הכא בחצים:

מוסף רש״י

חפצי הפקר. הממלאים, קונים שביתה. והמולאן מוליכן ממקום מליאתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם דיש להם שביתה לעצמן (ביצה לח:). **כרגלי יחיד.** אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור (ביצה לט.). **כרגלי אותה העיר.** אלפים לכל רוח חוץ לעבוריה (שם). **ושל עולי בבל.** העשויין לעוברי הדרכים באמצע הדרך ועשאום בני הגולה לשמות בעלותם, כרגלי הממלא. מפני שהוא הפקר והפקר נקנה בהגבהה, ואם בא אחד ושאל לו מימיו אינו מולכן אלא כרגליו, ולית ליה דר׳ יוחנן דאמר חפצי הפקר קונים שביתה לעצמן במקומן, וכי תימא אם כן הוה ליה למימר הרי הן כרגלי כל אדם ואמאי קתני כרגלי הממלא, קסבר יש בריכה להמציי ואמרינן הוכרך דמאמול נמי הוכרך דלאלי גברא חזו ובכשותיה קיימי (שם). **ממי אוקיינוס הוא שותה.** כלומר ממים של מטה ולא ממים של מעלה (תענית ט:).

מוסף תוספות

א. דהוי לקולא שהם קונים שביתה. ריטב״א. ב. לרבנן כיון שאינן קונין שביתה עכשיו במקומן הרי הם נגררין אחר המרצאן והם כרגלי המרצא להוליכן לכל מקום שהוא הולך, מה שאין כן לרבי יוחנן שאינו יכול להוליכן אלא אלפים אמה ממקומן. שם. ג. דאלמא שביתת כלים חומרא היא לר׳ יוחנן בן נורי. שם. ד. שהעבים אינן שותין מן המים שבקרקע הים אלא מן העליונים. רשב״א. ה. הרי אנו רואין את המים כולם כגוף אחד שהוא מונח בקרקע וכלן קנו שביתה למטה

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כל שכן דהוו להו נולד ואסיר. אפילו לטלטלן במקומן: **הרי הן כרגלי כל אדם.** כיון דניידי לא קנו שביתה ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו: **בפירוש שמיע לך.** מרבי יהושע בן לוי: **או מכללא.** דשמיע לך מיניה מילתא אחריתי ולייקא מינה דכר' יוחנן בן נורי סבירא ליה: **ומאי כללא.** מאיזה כלל הוה ס"ד מעיקרא דשמעת ליה לר' יהושע בן לוי דנימא מילתא דנידוק לה מינה: **בעירוב.** בכל משפטיו ותחומין מהלכות עירובין הן: **בין לקולא.** כגון אדם יש לו אלפים אמה ולא הלכתא כוותיה: **אבל יחיד במקום רבים.** כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה אימא לית הלכתא כוותיה: **רבי אליעזר** גרסינן: **כל אשה שעברו עליה שלש עונות.** דהיינו ל' יום דעונה סתם לפריסת נדה משלשים יום לשלשים יום וכל אשה שעברו עליה תשעים יום ולא רחצה נסתלקו דמיה ואם רחצה אחרי כן אמרינן השתא הוא דרחצה[ט] דס ולא מטמינן טהרות שנתעסק בהן למפרע כשאר נשים שדמיהן מצויין שמטמאות טהרות למפרע מעת לעת כדאמר במס' נדה (דף ג.) דחיישינן שמא כותלי בית הרחס העמידוהו ותנן (שם מ.) כל הנשים מטמאות בבית המיטון ופליגי רבנן עליה ואמרי דאין הפסקת ג' עונות סילוק אלא לזקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה אבל בילדה לא: **רבי אליעזר.** וטיהר אף בילדה שעברו עליה ג' עונות: **אחר שנזכר.** משמע דנזכר דלא שפיר עביד: **שעת הדחק.** שני בצורת הוו ואיכא הפסד טהרות: **מאי כשנזכר.** אלימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר אמאי לא אהדר עובדא: **אלא.** האי דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואמאי נזכר לאחר שנזכר דרבים פליגי עליה דהוה ליה למיעבד כרבים אמר כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ולא אהדר עובדא הא לאו בשעת הדחק לא. אלמא אע"ג דמעת לעת גזירה דרבנן היא בעי למיעבד כרבים: **נוהגת שבעה.** לרחיצה ולתכבוסת ושלשים לתספורת ולגיהוץ מיום שנשמע לו: **וסבר לה.** רבי יוחנן כשמואל:

ה"ג

מיקל וחכמים מחמירין [ד]הלכה כדברי רבי עקיבא וסבר לה כשמואל דאמר [ה] שמואל הלכה כדברי המיקל באבל באבילות הוא דאקילו בה רבנן אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד בין במקום רבים

ורב

קאמר [ב] כדקאמר אבילות הוא דאקילו ביה רבנן [ג] וכן מוכיח בהדיא פרק בתרא דמו"ק (דף יט:) גבי אבא שאול ורבנן גבי קובר את מתו ג' ימים לפני הרגל וגבי בא ממקום קרוב פלוגתא [מ] דרשב"ג ורבנן (דף כב.) ומ"ת כיון דאפי' יחיד במקום רבים אמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל למה ליה לשמואל למיפסק בפרק בתרא דמו"ק (דף כד.) [נ] כרשב"ג דאמר ר"ה ויוס הכפורים כרגלים ויש לומר דקמ"ל אפי' ביחיד במקום רבים כדאמר לעיל וגרסא אפי' ביום ראשון של אבילות הוי דאורייתא כדאמר בה"ג דהלכה כדברי המיקל באבל מידי דהוי כהלכה כדברי המיקל בעירוב דמשמע לעיל דאפילו הוי דאורייתא הלכה כדברי המיקל מדקאמר מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים וכו' משמע דאי הוה דאורייתא ניחא דלריכי וכן מוכח בפ' יש בכור (בכורות דף מט.) גבי פלוגתא דר"ע ורבנן דאמר רב אשי הכל מודים לענין אבילות דיום ל' כשלפניו [ד] דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל ואפילו ביום ראשון אינו נוהג אבילות [ס] וזה לשון ה"ג היכא דשכיב שכיבא ביום טוב ראשון או בחולו של מועד או בי"ט ראשון של יום טוב אחרון אינו נוהג אבילות

עד

נוהגת אלא יום אחד דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים בין קרובה בין רחוקה נוהגת שבעה ושלשים. ואמרינן כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל ורבים מחמירין הלכה כרבים חוץ מזו שאע"פ שר' עקיבא יחיד הוא במקום רבים ומיקל הילכתא כוותיה, דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל [באבל], באבילות הוא דאקילו רבנן ואמרו הילכתא כיחיד במקום רבים, אבל בעלמא לא, ואפי' בדרבנן, הרי שני בין יחיד ליחיד, ליחיד ורבים.

מסורת הש"ס

(א) [לקמן מח.] שבת קכא: ביצה לט., ב) [בכרכות ט. וש"נ ע"ש], ג) [גי' הרא"ש אמר אביי מיעמיך], ד) נדה ז:, ה) שם ו. ט:, ו) [בכרכות ט. וש"נ], ז) מ"ק כ., ח) [מו"ק יח. יט: כ. כב. כו: בכורות מט. מולין נ.], ט) בס"א: דאתמא, י) [דף מה: ד"ה כיוס], כ) בס"א: וים לומר, ל) [ועי' תוס' נדה ו: ד"ה בשעת], מ) [ג"ל דכ"ש], נ) [ג"ל כר"ג],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהוו להו נולד ואסירי: (ב) שם וסתגן רבי אליעזר כל"ל וכן בכל העמוד:

מוסף רש"י

נהרות המושכין. סייגו סתם נהרות שיש להם משך לגלגה ממקום מקור נביעתן, ומעיינות **הנובעין.** ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה, הרי הן כרגלי כל **אדם.** אין להם שום שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי הממלא, אלא כל אדם מוליכן כרגלו, דכל מידי דייר ליה ליה שביתה (ביצה לט.) ואע"פ שבא ממקו לתחום, כל אדם מוליכן למקום שעיכב לו לילך (שבת קכא:).

מוסף תוספות

א. לפי שהיה יכול בתחלה לאכל הכל ביחד. מ' כר"ן. ב. דהוי נולד גמור דמעיקרא עצים והשתא אפר, והויא כמיא בעיבא מבלע בליעי דמודה ר"ש. תוס' ביצה ח. ד"ה אמר. ג. שיש עדיין רמץ חם. רש"י ביצה ח. ד"ה ואם לאו. ד. דמשום דניידי לא קנו שביתה. ריטב"א. ה. משום דהיינו חפצי הפקר וחפצי הפקר אינן קונין שביתה, אלא ש"מ דמיירי שהם של יחיד. תוס' ר"פ. ו. ומאי פריך אי לאו דמשמע ליה דמיירי בשל יחיד. שם. ז. דסתם נהרות ומעיינות של רבים הם. תוס' הרא"ש. ח. דהוי לקולא, שהוא קונה אלפים אמה לר' יוחנן בן נורי, דאילו לרבנן אין לו אלא ד' אמות. ריטב"א. ט. כיון דלאו בר דיעה נינהו. תוס' ר"פ. י. לאו מטעמיה דר' יוחנן בן נורי הוא דאמר חפצי הפקר קונין שביתה, אלא משום וכו'. שם. יא. דבזה לא קים לן כרבנן דלית להו הואיל. שם. יב. אלא למעוטי מידי דעלמא. תוס' הרא"ש. יג. אבל בעלמא אפילו בדרבנן שני בין יחיד ליחיד במקום רבים, משמע דבאבל לא שני בשום דוכתא. שם. יד. [ו]אם מת ולד בתוך שלשים אין אבילות חלה על אביו דאימר נפל הוא. רש"י בסוטה מט. ד"ה לענין. טו. משמע דאפי' ביום ראשון הלכה כמיקל באבל. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ה מהל' יו"ט הל' יד טוש"ע א"ח סי' שמ סעיף טו: לה ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' שמ:

לו ג מיי' פ"ד מהל' טומאת מקדש ומשכן הלכה א סמג עשין רמג: לז ד מיי' פ"ז מהל' אבל הלכה א סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סי' תג סעיף א:

רבינו חננאל

ואסיקנא כל מידי דנייד לא קני שביתה ומיא דאוקיינוס מינד ניידי, לפיכך לא קנו להו שביתה, דתניא נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם. א"ר יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' יוחנן בן נורי, כי מי שישן ולא ידע עד שחשכה יש לו אלפים אמה לכל רוח. **ותוב** אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב. ש"מ דלית הילכתא כר' יוחנן אלא לקולא. אבל היכא דאיכא לחומרא כגון חפצי הפקר דקנו שביתה ולית ליה למוצאם להוציאם חוץ לאלפים אמה שלהן לא אלא כרגלי כל אדם. ולא פי' הילכתא כר' יוחנ' בן נורי אלא משום דפליג בהדי רבים. אמר רבה מכדי עירוב דרבנן הוא מה לי יחיד במקום יחיד ומה לי יחיד במקום רבים הכל אחד הוא. ואמרינן וכל מדרבנן לא שני לן בין יחיד במקום יחיד ובין יחיד במקום רבים, והתנן בתחילת נידה ר' אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות, פי' הווסת שלה, שהיתה ווסתה לראות כל ט"ו יום, הפסיקה ועכשיו עברו עליה ג' פעמים ט"ו יום ולא ראתה, ואע"ג דאינה זקינה שיש לומר ניסתלקו דמים חדל להיות לה אורח כנשים, ואחר כך ראתה, דייה שעתה, ואין מטמאין אותה מעת לעת. ותניא מעשה ועשה רבי כר' אליעזר, סבר יחיד פליג עליה, לאחר שניזכר עליה, ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר, אמר כדי ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק, מאי שעת הדחק, פירשוה רבנן (אשה שהפסיקה ג' עונות, ואמרינן עונה בינונית שלשים יום), אפישה[ט] עבדה טהרות הרבה ואחר כך ראתה דם. איכא דאמרי שנת בצורת היתה ועשתה טהרות ונדחה, ונדחק הדבר לר' להפסידם, ולהחזיקה בטומאה לאחור מעת לעת. ופסק כר' אלעזר דייה שעתה. והנה זה מדרבנן הוא דאמר רבא מאי דרבנן, כדרב יהודה אמר שמואל דאמר חכמים תקנו לבנות ישראל להיות בודקות עצמן שחרית וערבית, בשחרית להכשיר טהרות שעשתה בלילה, וערבית להכשיר טהרות שעשתה ביום, וזו הואיל ולא בדקה הפסידוה עונה יתירה, וטומאות מעת לעת הנה מדרבנן, ושני בין יחיד ליחיד ובין יחיד לרבים. **ותוב** אתו רבנן אחריני למידק ולאחווי, דשנן [בדרבנן] בין יחיד ויחיד ליחיד ורבים, מיהא דתניא שמועה קרובה שהיא בתוך שלשים יום נוהגת שבעת ימי אבל. ולגיהוץ [ו]כיוצא בו שלשים יום. ושמועה רחוקה שהיא לאחר שלשים יום אינה

ט) בד"ו הגיהו ואפיש למעבדה טהרות.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות